

▶ Снежана Вујнић, директорка ИРБ РС
НОВИ КРЕДИТИ ЗА МСП
И ПРЕДУЗЕТНИКЕ

▶ РАРС
ПОТПИСАН УГОВОР О САРАДЊИ ИЗМЕЂУ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И РЕГИЈЕ ХРАДЕЦ КРАЛОВЕ

▶ ПРЕСТАВЉАМО
РАЗВОЈНА АГЕНЦИЈА
ОПШТИНЕ ЧЕЛИНАЦ

О БРОЈ 19 | О СЕП/ОКТ | О 2013.

Републичка агенција
за развој малих и
средњих предузећа

Предузетник

Тема броја:

**ДО ПРЕДУЗЕЋА
ЗА ТРИ ДАНА И 350 КМ**

Приликом званичне посјете делегације Републике Српске чешкој регији Храдец Кралове половином септембра ове године, у чијем саставу су били и представници Републичке агенције за развој малих и средњих предузећа (РАРС), потписан је Споразум о срадњи ове регије и Републике Српске. Основно полазиште било је да се регије које су чланице „Савјета регија Европе“ јаче повежу и остваре међусобне интересе кроз различите програме сарадње. Тим споразумом је дефинисана сарадња у многим областима, а једна од за нас најзначајнијих је област регионалног развоја под чим се подразумијева свеукупан социоекономски развој, укључујући и заједнички наступ у привлачењу средстава из ЕУ фондова.

Члан 10. Тог споразума дефинисао је да су двије агенције (ЦЕП и РАРС) задужене да на основу развијене платформе, координирају провођење споразума у дјело. Агенција ЦЕП која је у име и за рачун регије Храдец Кралова, свог оснивача, до сада успјела припремити и провести велики број различитих развојних пројеката у вриједности око 136 милиона евра неповратних средстава, што је за нас посебно интересантно, потпуно је отворена да нам пружи сву потребну подршку у достизању сличног резултата у Републици Српској, посебно са аспекта научених лекција из понеких грешака којих су данас свјесни.

Један од стубова сарадње на којима почива платформа управо је и јачање апсорпционих капацитета Републике Српске за ту врсту неповратних средстава Европске уније. Други стуб сарадње је свака врста размјене знања, искустава и достигнућа у процесу подршке иновацијама и иновативном приступу пословању уопште. Увођењем новина у пословању, те стварање нових радних мјеста на тој основи, један је од путева којим већина регија у Европи креира свој развој. Стратешка одређења сваке регије за себе се одређују искључиво на бази прецизног дефинисања компаративних предности неке регије у односу на остатак Европе и свијета, те јасним дефинисањем жељених циљева који се желе постићи. Свака специфичност неке регије је и шанса да је остатак Европе препозна у томе и подржи економски развој на бази те конкретне специфичности. С тим у вези наше двије агенције ће до краја првог полугодишта 2014. године предложити својим владама прецизно урађене анализе и пресеке заједничких интереса, те стратешки, акциони и финансијски план реализације тих циљева.

Трећи стуб сарадње је помоћ чешке регије Републици Српској у функцији имплементације ЕУ политика у вези са регионалним економским развојем. Овдје се првенствено мисли на разумијевање филозофије

уједначеног социоекономског развоја на простору Европске уније, прилагођавања ЕУ стечевина локалним приликама и претварање истог у законске оквире који омогућавају да Европска унија препозна неку регију, у овом случају Републику Српску, као регију која је правилно разумјела своју улогу у цијелом процесу и која је респектабилан партнер за улагање у пројекте који ће омогућити достизање зацртаних стандарда међу земљама чланицама ЕУ по овом питању.

Сада је пред нашом Агенцијом да заврши технички дио посла и предложи Министарству економских односа и регионалне сарадње РС документ који двије Владе треба да усвоје као Програм сарадње у периоду 2014-2020. са прецизно дефинисаним секторима сарадње, подсекторима, пројектима и подпројектима који треба да се проведу, носиоцима појединих пројеката, те циљаним изворима финансирања ових активности. Већ у старту се препознају могући правци сарадње, али би то оставили за вријеме када документ буде представљен Влади Републике Српске.

Слободан МАРКОВИЋ

в.д. директора РАРС

ДО ПРЕДУЗЕЋА ЗА ТРИ ДАНА И 350 КМ

Реформа предвиђа скраћење времена потребног за регистрацију са садашњих 23 дана на свега три, смањење броја процедура са 11 на пет, као и трошкова почетка пословања са око 1.500 КМ на 350 КМ. Реформа предвиђа и успостављање јединственог регистра свих пословних субјеката, као и бољу правну сигурност у овој области

Последњих неколико година Репу- шалтерског система (one stop shop) регистрације би се и даље задржао у блика Српска учинила је значајне пријема захтјева код Агенције за привредним судовима због правне кораке у погледу унапређења услова посредничке, информатичке и сигурности.

за почетак пословања. Економском финансијске услуге (АПИФ) и њено Један од важних резултата реформе политиком Републике Српске за 2013. информационо увезивање са привре- био би и јединствен систем годину предвиђено је да се реализује дним судовима, Пореском управом регистрације и јединствен и ажуран реформа регистрације пословања са РС, Републичким заводом за стати- регистар свих пословних субјеката за циљем скраћења рокова, времена и стику РС, Инспекторатом РС и, по привредна друштва и предузетнике, а процедура неопходних за реги- могућности, Управом за индиректно касније и за остала правна лица страцију пословања. Реформа опорезивање. (здравствене, образовне и јавне предвиђа скраћење времена Пословни субјекти би се на овај установе, спортске и финансијске потребног за регистрацију са начин, након нотарске овјере потписа организације, удружења, задруге, садашњих 23 дана на свега три, (оснивача и овлаштених лица) или фондације...)

смањење броја процедура са 11 на обраде оснивачких аката, обрађали Крајњи циљ реформе јесте и пет, као и трошкова почетка само АПИФ-у, који би дистрибуирао могућност електронског подношења пословања са око 1.500 КМ на 350 информације осталим институцијама захтјева путем интернета/on-line КМ. Реформа предвиђа и у систему. Исто тако, пословни регистрација, што је и задња фаза успостављање јединственог регистра субјекти би сва рјешења о реформе.

свих пословних субјеката, као и бољу регистрацији преузимали код АПИФ- За реализацију реформских мјера правну сигурност у овој области. а, најкасније три дана од дана било је потребно измијенити и Крајњи циљ је увођење једно- подношења захтјева. Сам процес допунити читав сет закона и подзаконских аката. Идентификовано је више од 20 прописа (закона и подзаконских аката): Закон о регистрацији пословних субјеката, Закон о административним таксама, Закон о судским таксама, Закон о привредним друштвима, Закон о АПИФ-у, Закон о класификацији дјелатности, Закон о занатско-предузетничкој дјелатности, Закон о пореском поступку, Закон о трговини, Закон о угоститељству, Закон о туризму, Закон о страним улагањима, Закон о електронском потпису, Уредба о утврђивању накнада и награда нотарима и други

ЦЕРТИФИКАЦИЈА ОПШТИНА

У Републици Српској у току је регионални процес сертификације општина са повољним пословним окружењем. На овај начин, локалне заједнице које прођу процес сертификације, потврђују стандарде ефикасне и транспарентне локалне администрације чиме се омогућава квалитет услуга и информација које општине пружају инвеститорима и привредницима. У пилот фазу су укључени градови Приједор и Бања Лука. Приједор је добио регионални сертификат, а други град који је у пилот фази укључен у пројекат, град Бања Лука, је у процесу сертификације. У наредном периоду, Министарство за економске односе и регионалну сарадњу ће наставити са активностима укључења и већег броја заинтересованих локалних заједница у сам процес.

подзаконски акти. Наведне законе у пакету је разматрала и усвојила Народна скупштина Републике Српске у јулу мјесецу тако да ће већ од 1. септембра неке новине бити у примјени.

Минимални оснивачки капитал је смањен са 2,000 КМ на 1 КМ за д.о.о, те је такође за једночлана д.о.о. са минимални оснивачким капиталом, умјесто досадашње нотарске обраде оснивачких аката, предвиђена нотарска овјера потписа оснивача, чиме се значајно смањују трошкови пословних субјеката код нотара.

Поред тога, измјенама Закона о судским таксама, приликом прве регистрације пословни субјекти су ослобођени и судске таксе, као и трошкова објаве у Службеном гласнику.

Измјенама Закона о административним таксама прописана је максимална административна такса за регистрацију предузетничке дјелатности на локалном нивоу од 30 КМ, чиме је такође смањен трошак за пословну заједницу.

Измјенама Закона о занатско-предузетничкој дјелатности, Закона о трговини, Закона о угоститељству, те Закона о туризму предвиђено је додатно смањење времена, процедура и трошкова за пословну заједницу, приликом

регистрације пословања.

Битна новина је, такође, што су таксе ослобођена привредна друштва и други субјекти уписа ако морају извршити усклађивање са одредбама нових законских прописа.

Поред поменуте измјене законодавног оквира, реформа подразумијева и израду потпуно новог информационог система који је у току.

Задња фаза реформе – електронска регистрација је планирана послје 2013. године, будући да подразумијева и низ других предуслова неопходних за потпуну примјену одредаба Закона о електронском потпису и Закона о електронском документу.

Реализацијом реформских активности користи ће имати и привредни субјекти, али и Република Српска у цјелини.

Наиме, привредним субјектима обезбјеђује се јефтинији и краћи процес започињања пословања што је, према статистикама из земаља окружења, већ у првој години повећало број регистрованих субјеката за десет процената. На овај начин Република Српска постаје повољнија дестинација за страна улагања што ће побољшати њен рејтинг у извјештајима који прате пословно окружење (нпр. неке земље су побољшале свој рејтинг за 42 мјеста само зато што су укинуле оснивачки капитал).

Са друге стране, биће успостављен јединствени регистар пословних субјеката у Републици Српској, што омогућава детаљније праћење животног циклуса наших привредних субјеката од стране надлежних институција. Ово би створило претпоставке за једним новим аналитичким приступом у процесу израде програма подршке привреди и предлагања мјера значајних за ревитализацију привреде Републике Српске.

И, на крају, створиће претпоставке за квалитетну презентацију и размјену података из јединственог регистра пословних субјеката Републике Српске у систему привредних регистра ЕУ.

НОВИ КРЕДИТИ ЗА МАЛА И СРЕДЊА ПРЕДУЗЕЋА И ПРЕДУЗЕТНИКЕ

Максимални износ кредита је 2.5 милиона евра, максималан рок отплате 120 мјесеци, а грејс период је у договору са комерцијалном банком, односно није ограничен

Завршене су све припреме за реализацију нове кредитне линије Свјетске банке намијењене малим и средњим предузећима и предузетницима и, фактички, заинтересована правна лица већ могу подносити захтјеве, али не директно Инвестиционо-развојној банци Републике Српске (ИРБ РС), већ одабраним финансијским посредницима. Њих је одабрала Свјетска банка и ријеч је о НЛБ Развојној банци ад Бања Лука, „UniCredit Bank“ ад Бања Лука, Сбербанци ад Бања Лука, „Нуро Alpe-Adria Bank“ ад Бања Лука, „Raiffeisen Bank“ дд Сарајево и „Procredit Bank“, потврдила је за „Предузетник“ **Снежана Вујнић**, директорица ИРБ РС.

Под којим условима ће бити доступна ова средства?

Потенцијални корисници ових средстава су мала и средња предузећа и предузетници који запошљавају мање од 250 особа, имају годишњи промет који не прелази износ у КМ еквивалентан 50 милиона ЕУР, и/или

биланс стања са активом мањом од износа у КМ који је еквивалентан 43 милиона ЕУР. Такође, морају посједовати претходно пословно искуство у дјелатности која ће се финансирати, морају бити прописно лиценцирани са пореским бројем одређеним од стране пореских власти и бити у приватном власништву са више од 50 процената приватног капитала. Потенцијални корисници ових средстава треба да имају организацију, менаџмент, особље и финансијске и друге ресурсе неопходне за ефикасно обављање својих послова, укључујући спровођење подпројекта, и морају бити кредитно способни са сигурним финансијским стањем. Кредити су намијењени за набавку основних и обртних средстава. Максимални износ кредита је 2.5 милиона евра, максималан рок отплате 120 мјесеци, а грејс период је у договору са комерцијалном банком, односно није ограничен. Каматна стопа је излазна каматна стопа ИРБРС која тренутно износи 1,79%. На излазну каматну стопу ИРБРС додаје се маржа

комерцијалне банке која није ограничена. У ранијем ЕАФ пројекту (кредитној линији Свјетске банке) марже комерцијалних банака су се кретале у распону од 2,69% до 4,7%. У случају примјене ових маржи, каматне стопе за крајње кориснике би се кретале у распону од 4,48% до 6,49%. Све инструменте обезбјеђења кредита одређује финансијски посредник, односно комерцијална банка, која одређује и сву другу потребну документацију.

Које још кредитне линије нуди ИРБ РС, а односе се на мала и средња предузећа и предузетнике и под којим условима?

То су до сада већ познате кредитне линије за почетне пословне активности, пољопривреду, предузетнике и предузећа и Зајмови за пољопривреду и прерађивачку индустрију. Износи кредита су, зависно од кредитне линије, до пет милиона КМ, а каматне стопе од 4,9% до 5,4%. Сви ови кредити одобравају се преко финансијских посредника. Зајмови се могу директно пласирати, али само за предузећа чији стратешки значај одреди Министарство пољопривреде и Министарство индустрије, енергетике и рударства. Зајмове одобрава Влада РС, у функцији скупштине акционара

ИРБРС, а на основу претходног мишљења надлежног министарства и кредитног одбора ИРБРС. Каматна стопа на зајмове је 4%, а рок отплате до десет година.

Најављено је да ће за поједине кредитне линије у будућем периоду моћи конкурисати само кандидати из источног дијела Српске што је изазвало различите реакције јавности. Како ви објашњавате такав потез?

Влада РС, у функцији скупштине акционара ИРБРС, усвојила је нова Правила пласмана по кредитним линијама и зајмовима. Ова правила се налазе на интернет страници Банке www.irbrs.org и остају на снази све док Скупштина акционара, односно Влада РС, не усвоји нека друга. Измјена Правила је услиједила након што је Влада РС донијела Закључке у којима је, уважавајући стање привреде и предузећа у Републици Српској, одлучила да се посебна пажња усмјери на прерађивачку индустрију, а посебна задужења у сарадњи с ИРБРС је добило Министарство индустрије, енергетике и рударства. Такође, Министарство пољопривреде је донијело Програм усмјеравања средстава за подстицање примарне пољопривредне производње и прехрамбене индустрије, што је Влада РС Закључком

прихватила. Измјеном Правила уважени су закључци Владе РС и омогућена реализација програма појединих министарстава. С обзиром на то да је дошло до прерасподјеле средстава и увођења зајмова нико није оштећен, већ су само сви заинтересовани усмјерени на друге кредитне линије. Такође, морам да напоменем да ИРБРС реализује и кредитну линију за мала и средња предузећа у сарадњи са Свјетском банком. Ријеч је о 36 милиона евра.

Каква је структура пласмана у протеклом периоду? Која врста кредита је била најтраженија и јесте ли задовољни сервисирањем тих кредита? У којој су мјери тражени кредити за почетне пословне активности?

Инвестиционо-развојна банка Републике Српске је, закључно са 31.08.2013. године, укупно пласирала 1.481.193.272,37 КМ од чега се 82,6% односи на кредитне, а 17,4% у пласмане у хартије од вриједности. Кредитни пласмани у привреду РС износе 820.496.693,69 КМ, што је 67% од укупно одобрених средстава. До сада, нису испољена значајнија кашњења у сервисирању доспјелих кредитних обавеза од стране корисника средстава ИРБРС. Учешће кредита са евидентираним кашњењем у отплати у укупном кредитном портфолију Банке износи свега 0,15%, што је значајно испод просјека банкарског сектора РС од 8,05%. Закључно са 31.08.2013. године, поднесена су 102 кредитна захтјева за средстава из кредитне линије за почетне пословне активности у укупној вриједности од 3.639.787,38 КМ. Одобрено је финансирање 94 захтјева у износу од 3.255.787,38 КМ или 92,2% од укупног броја поднесених захтјева. Наглашавамо, да је путем ове линије одобрено финансирање свих захтјева који су испуњавали услове и критеријуме за кредитирање.

Преглед кредитних пласмана по кредитним линијама и зајмовима		
КРЕДИТНЕ ЛИНИЈЕ И ЗАЈМОВИ	УКУПНО ОДОБРЕНО	
	број	износ
Кредити за почетне пословне активности	94	3.255.787,38
Кредити за микробизнис у пољопривреди	1.441	27.043.781,09
Кредити за пољопривреду	103	77.805.362,83
Кредити за предузетнике и предузећа	663	477.074.829,02
Стамбени кредити	4.160	240.725.595,22
Кредити за јединице локалне самоуправе	27	35.825.000,00
Зајмови за демобилисане борце	315	5.500.254,90
Кредити за мала и средња предузећа (ЕАФ)	38	37.301.980,93
Кредити за мала и средња предузећа (ЕИБ)	20	97.783.437,00
Зајмови за предузећа	29	41.009.000,00
Зајмови за пољопривреду и прерађивачку индустрију	2	3.400.000,00
Одобрени кредити прије оснивања Банке	4.716	177.466.553,00
Укупно	11.608	1.224.191.581,37

Д. ГАВРИЛОВИЋ-КУЈУНЦИЋ

УКРАТКО...

Влада Републике Српске одобрила је 218.500 КМ за економску одрживост запослености у Центру за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида у Бањој Луци.

Влада ће појачати надзор над провођењем члана 51. Закона о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида, којим је предвиђено да министарства, републичке управе и републичке управне организације 20 одсто својих потреба за производима и производним услугама остварују у сарадњи са Центром.

Представници Владе РС, Привредне коморе, Савеза општина и градова РС и развојне агенције Еда потписали су Споразум о успостављању Мреже за повољно пословно окружење. Циљ овог пројекта је стварање и унапређење повољног пословног окружења на нивоу локалних самоуправа и добијање акредитације за спровођење "БФЦ СЕЕ" сертификације.

Вриједност остварених инвестиција у стална средства у Републици Српској у прошлој години износила је 1,616 милијарди КМ, што је повећање за 18,9 одсто него у 2011. години, подаци су Републичког завода за статистику. Највећа вриједност инвестиција - од 674,45 милиона КМ остварена је у машинама, опреми и транспортним средствима, а највише је уложено у сектор вађења руда и камена.

У Дервенти је одржан Сајам привреде и туризма на којем је своје производе представило 112 излагача из Дервенте и околних градова и Федерације БиХ.

Производе су изложили произвођачи хране, намјештаја, металских производа, затим бројни трговци, занатлије, као и неколико удружења грађана која представљају своја достигнућа.

У Глумини код Зворника отворена је Фабрика за прераду воћа и поврћа "Воћар промет", која запошљава 30 радника и 50 сезонских радника. Капацитет фабрике за сада је 4.000 тегли на сат, а производиће кисели и топли програм. Сировинску основу за рад новоотворене фабрике обезбјеђиваће Земљорадничка задруга "Воћар" из Глумине која има око 1.200 коопераната.

УКРАТКО...

У компанију "Санкјо" Бања Лука, као заједничко предузеће "Пословне зоне" и јапанске компаније "Санкјо" из Нагоје, у првој години биће инвестирано 4,8 милиона евра у производњу аутомобилске опреме по јапанској технологији. У првој фази планирано је запошљавање 120 радника, а у наредне три године 300 до 500 радника. Цјелокупна производња у првој години већ је уговорена за јапанско тржиште.

Општина Шамац намјерава да до краја године подстакне отварање стотињак нових радних мјеста у производњи обуће и дувана. Буџетом је за те намјене у овој години предвиђено 50.000 КМ.

Општина Рогатица додјељује стимулативне кредите породичним пољопривредним газдинствима, предузетницима и правним лицима са подручја ове општине. Пољопривредна газдинства могу аплицирати на минималних 5.000 КМ до 15.000 КМ, уз додатних 2.500 КМ за сваког запосленог радника. Период кредитирања је до шест година, са грејс периодом до 18 мјесеци. Предузетници могу аплицирати до 25.000 КМ уз додатних 5.000 КМ за сваког запосленог радника. Период кредитирања је до шест година, са грејс периодом до 12 мјесеци. Правна лица са два запослена радника могу користити максималан износ кредита до 50.000 КМ, уз додатних 10.000 КМ за сваког запосленог новог радника. Период кредитирања је до шест година, са грејс периодом до 12 мјесеци.

Република Српска отворила је у Солуну своје представништво. Циљ је успостављање економских односа и јачање приврдне сарадње. Исказан је интерес за сарадњом у области дрвопрерађивачке и металске индустрије и туризма.

СТВОРИТИ УСЛОВЕ ЗА ДОБАР ЖИВОТ ГРАЂАНА

Развојна агенција општине Челинац основана је 31.01.2007 године с циљем реализације програма у управљању и координацији развојних ресурса и програма развоја руралних средина ове општине. Агенција за развој општине је мјесто пословне комуникације, планирања будућности и свих активности усмјерених на боље услове живота и рада, мјесто добре идеје и радне атмосфере која промовише савремено пословање и стваралаштво.

Услуге које Агенција пружа својим партнерима су израда развојних пројеката, прибављање финансијских средстава за реализацију пројеката кроз сарадњу са међународним и домаћим институцијама и организацијама, управљање пројектима, умрежавање привредних субјеката и

успостављање партнерства између приватног и јавног сектора.

У досадашњем раду Агенција је на најбољи могући начин представила рад малог и средњег предузетништва што је довело до склапања нових пословних уговора и повећања броја запослених.

У протекле двије године покренута је организација Сајма привреде и пољопривреде у Челинцу за који се у Агенцији надају да ће наставити тренд раста по броју излагача и посјетилаца.

Такође, што се тиче сајамских наступа Развојна агенција је у 2012. години први пут самостално наступила на регионалним и међународним сајмовима у регији што је резултовало наградама за најбољи маркетиншки наступ на Сајму

привреде у Параћину 2012. и Сајму привреде Модрича 2013.

Тренутно, запослени у Агенцији су ангажовани на припреми два пројектна приједлога са партнерским општинама из Хрватске за позив прекограничне сарадње, а самостално се ради на припреми пројекта локалног економског развоја који ће упутити на финасирање из ИПА фондова.

Такође припрема се и одлазак и промоција челиначке привреде на Сајмовима привреде у Новој Пазови, Параћину и Београду.

Главни мото и парола рада Развојне агенције је „Челинац добро мјесто за живот“. У Агенцији се надају да ће својим радом и залагањем ову поруку оправдати.

Како до добре пословне идеје

Први корак у отпочињању сопственог бизниса је - како доћи до добре пословне идеје. Почетна опажања и знања о могућем (жељеном) бизнису могу потицати из стеченог искуства у бављењу истим послом, али не у сопственој организацији. Неки предузетници могу преузети нечију идеју, неки се могу укључити у већ уходани бизнис. Наравно, предузетник може започети и посао којим се раније није бавио.

Прво и основно питање на које будући предузетник треба да одговори је – за кога и шта производи. Уколико се уочи да у непосредном окружењу постоји потреба за неким производима или услугама којих, или нема довољно или не задовољавају у потпуности одређене потребе потрошача, онда се та празнина може попунити тако што ће се ући у производњу или продају тог производа (услуге). Отуда, један од врло честих начина да се дође до пословне идеје, јесте (управо) копирање неког већ постојећег бизниса. Корисне информације могу се добити читањем локалних новина, гледањем локалне телевизије, реклама, одласком у неки други град са намјером да се сазна шта све тамо постоји.

Куповина постојећих бизниса је врло чест, мада и врло ризичан начин доласка до пословне идеје. У развијеним привредама, прије доношења одлуке о куповини постојећег бизниса, основно питање које треба врло студиозно разматрати је – зашто постојећи власник жели да прода свој бизнис? У нашим условима ово није најбоље рјешење за оне потенцијалне предузетнике који тек улазе у привредну структуру.

Отцјепљење представља чест начин осамостаљивања, у ствари, конституисања новог предузећа у развијеним привредама Запада, а истовремено и врло погодан начин за развијање нових предузетничких идеја и нових производа (услуга). Оцјењује се да је отцјепљење пожељна форма стварања нових предузећа у економијама у транзицији, јер се одвајањем виталних дијелова од гломазних и неефикасних организација може прије постићи пуно тржишно вредновање одређених производа или услуга.

Одлука да се купи франшиза може произаћи из разматрања једне од опција да се уђе у нови посао. Према дефиницији Међународне асоцијације за франшизинг (IFA-International Franchise Association) под франшизом се подразумева континуирани пословни однос на основу којег франшизор (давалац франшизе) уступа франшизанту (примаоцу франшизе), уз надокнаду, право коришћења свог имиџа, свог имена, пословног знања (know-how), маркетинг технике као пружања одређене услуге у вези са тим коришћењем и уз услове прецизно одређене Уговором. Куповином франшизе, будући предузетник добија провјерен бизнис иза којег стоје професионалци.

Често се мала и средња предузећа оснивају да би се боље пласирао и уновчио сопствени производ, иновација. Иновације, ако се покажу успјешним, могу да обезбиједи стабилност на дужи рок и да буду врло профитабилне.

Лично искуство је чест основ отпочињања успјешног бизниса. Хоби и спорт такође могу да буду добар извор предузетничке идеје. Приватна пракса биљежи бројне примјере, као на примјер да познати спортисти отварају продавнице спортске опреме. Отварање сопственог ресторана у основи често има кување као хоби.

Извор: Предузетнички сервис

ИЗУМИ КОЈИ СУ ДОНИЈЕЛИ МИЛИОНЕ

Многе ствари које које свакодневно користе милиони људи широм свијета настале су сасвим случајно. Њихови творци имали су добру, једноставну идеју, али нису ни сањали да ће постати милијардери.

Фризби је изумио Волтер Федерик Морисон прије 65 година. У слободно вријеме се са својом дјевојком добацавао поклопцем кутије за кокице и тај летећи “тањир” назвао је “флајинг-сосер”, а касније “Плуту Платер”. Десет година касније идеју је откупио Вам-О и пустио у продају као “фризби”. На име ауторских права, творцу је на рачун легло пола милиона долара 1970. Хула-хоп је изумио и заштитио Вам-О. Неко је у Аустралији видио дјевојчице које око струка врте обруч од бамбуса, произвео исти само од пластике и за само двије године продато је 100 милиона обруча.

Стикери у свим бојама (прије свега препознатљиви као жути) почели су да се производе 1974. и већ су те године зарадили два милиона долара. У посљедњих годину дана

ови љепљиви блокчићи зарадили су више од милијарду, а настали су сасвим случајно – Арт Фрај, запослен у фирми 3М, фрустриран јурњавом папира којима је обиљежавао стране књига, дошао је до рјешења да искористи Др. Силверс лијепак.

Ханзапласт је настао из потребе једног човјека – Ерла Дикинсона, запосленог у Џонсон и Џонсон компанији, помогао је својој жени које је исјекла прст правећи ручак. Било је то 1920, а ханзапласт је своју праву популарност стекао за вријеме Другог свјетског рата. Данас се продаје на стотине милиона и зарада се броји у милијардама.

Корн флекс је настао сасвим случајно – два брата Келог (оснивачи чувене компаније Келог) заборавили су на посуду пуну куване пшенице која је остала у рерни. Након неколико дана, видјели су да је пшеница дехидрирана у облику листића и нису је, наравно, бацили. Ово је изум који и данас ужива популарност и који њиховој компанији доноси право богатство.

Смајли је донио милионе, али не његовом творцу Харви Болу, који свој изум никада није заштитио. Све што је зарадио било је 45 долара. Али, зато су браћа Бернард и Мари Спајн зарадили богатство продајући играчку смајлија. Само од 1970-1972 продали су преко 50 милиона комада и зарадили су богатство.

ПЛАНИРАЊЕ

писано утврђивање циљева предузећа.

...

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

укупност предузетникових знања, вјештина и способности за успјешно вођење послова.

...

ПОРЕЗ НА ДОБИТ

порез на рад правних лица. Порез на добит настаје као разлика прихода и трошкова.

...

ПРОФИТ

разлика између уложених средстава и трошкова пословне дјелатности.

...

СТЕЧАЈ

судско проглашење немогућности подмирења својих обавеза правног лица. У поступку стечаја одређује се распродаја имовине и средстава како би се подмирила дуговања дужницима.

...

ШКАРТ

сви производи који не задовољавају одређене техничке стандарде или квалитет.

...

УГОВОР О РАДУ

уговор о радном односу у предузећу који се склапа између послодавца и послопримца (запосленог). Уговор се склапа на одређено или неодређено вријеме.